

*Когато имаха работа и работеха, никой не ги пита-
ше дали са роми, турци или българи. Те си обичаха рабо-
тата и уважаваха колегите си, но сега вече нямат рабо-
та. Рано или късно ще си намерят работа, но дотогава
много ще измрат. Сегашната политика към етносите е
по-страшна от Хитлеровата.*

Интервю със С. Б., София, юни 2004.

Представените данни разкриват обедняването на голяма част от ромското население. Същевременно има роми, които успяват да се адаптират към реформите в страната. Кои роми успяват и как се справят с трудностите на прехода ще анализи-
раме в следващите параграфи.

Стратегии за оцеляване

По време на социализма представителите на различните етнически групи се адаптират към патернализма на държавата, който замества до голяма степен традиционната семейна соли-
дарност. Това води до развитието на нова *култура на зависи-
мост* към държавните институции (UNDP 2002: 15). Дори и в преходния период, както показват нашите интервюта, значител-
на част от представителите на ромската общност разчитат по-
скоро на държавата да реши проблемите им, отколкото на соб-
ствените си ресурси. Резултатите от представително за страната проучване от лятото на 2002 година разкрива, че предимно хора-
та от малцинствата разчитат на държавата (Гандева 2002). По-
ради ограничените възможности на държавата и дълбоката ико-
номическа криза през преходния период трансформацията може
да бъде характеризирана като движение към развитие по-скоро
на индивидуалното, отколкото на колективното съзнание и со-
лидарност.

В мултикултуралното общество групите притежават различ-
но равнище на етническа осъзнатост. Най-ниското ниво обхваща